

Tilburg University

Zoek rol onbewuste bij delict

Oei, T.I.

Published in:
Nederlands Dagblad

Publication date:
2011

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Oei, T. I. (2011). Zoek rol onbewuste bij delict. *Nederlands Dagblad*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Juristen en criminologen hebben te weinig aandacht voor de rol van het onbewuste op het menselijk gedrag. Dat betoogt prof. dr. Karel Oei, bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie van Tilburg University, morgen in zijn afscheidsrede.

‘Je kunt zeggen: verkrachting is verkrachting, maar ik vind dat het verschil maakt of de verkrachter onder invloed van alcohol was, of hij een stem hoorde die hem het beval, of dat hij zelf ooit is misbruikt. Gelijke monniken, gelijke kappen, lijkt eerlijk, maar het is eigenlijk een onrechtvaardig beginsel. Als je niet uitzoekt waarom iemand een strafbaar feit pleegt, wordt de rechtspraak eenheidsworst en inhumaan.’

Prof. dr. Karel Oei is psychiater, psychoanalyticus en groeps- en gezinstherapeut en heeft twintig jaar voor justitie gewerkt, onder andere bij het Nederlands Forensisch Instituut voor Psychiatrie en Psychologie gewerkt. Sinds 1993 was hij bijzonder hoogleraar forensische psychiatrie in Tilburg.

Hij moet zijn afscheidsrede nog uitspreken, maar wil alvast uitleggen waarom hij het belangrijk vindt dat psychiaters, maar ook juristen en criminologen aandacht hebben voor het onbewuste. Voorbeelden van het onbewuste dat menselijk gedrag beïnvloedt ziet hij dagelijks, zowel in zijn praktijk als daarbuiten. Het onderscheid tussen bewuste handelingen en impulsieve handelingen is ook moeilijk te maken. ‘Mensen weten vaak zelf niet eens waarom ze een strafbaar feit hebben gepleegd. Machtsmisbruik bijvoorbeeld kan het gevolg zijn van een onbewuste angst voor afwijzing. Om een gevoel van veiligheid te creëren, maakt iemand dan juist anderen bang.’

Pyromanen handelen vaak uit ‘woede en teleurstelling’, stelt hij. ‘Ze dragen woede in zich, maar hebben dat zelf niet door, ze kunnen hun emoties niet goed verwoorden. Als ze dat inzicht hadden gehad, hadden ze waarschijnlijk de behoefte niet gehad om gebouwen in de fik te steken.’

Het is niet alleen voor het bepalen van de strafmaat van belang om de achtergrond van iemand te kennen, stelt Oei. Als je weet waarom iemand iets gedaan heeft, dan weet je ook hoe je zo iemand tijdens zijn detentie moet bejegenen en behandelen, stelt Oei. Bij mensen die sterk onder invloed van het onbewuste een misdaad plegen, is het recidive-gevaar volgens hem het hoogst. Degene die echter willens en wetens dat doen, zullen ongevoelig zijn voor langdurige bejegening en behandeling. ‘Het gaat dan om ernstig kwaadaardige mensen, om psychopaten.’

Het komt volgens hem voor dat mensen strafrechtelijk worden vervolgd, terwijl ze beter opgenomen hadden kunnen worden in een psychiatrische kliniek. Juristen van het Openbaar Ministerie moeten bij het vooronderzoek gebruik maken van hun onbewuste, geeft hij als tip. ‘Als je de man die het concert verstoorde waarbij koningin Beatrix aanwezig was hoort praten, dan voelt iedereen: er is iets niet pluis, er is iets mis met die man. Juristen moeten dat niet-pluis-gevoel cultiveren. Dat helpt ze om op tijd te beslissen dat er een gedragsdeskundige bij moet komen.’

Hij vindt dat verdachten recht hebben op een psychiatrisch onderzoek. ‘Net zoals mensen recht hebben op een procedure. Het is een stukje rechtvaardigheid.’ Het is niet haalbaar ‘iedere tasjesdief’ psychisch te onderzoeken, beseft hij, maar hij is blij dat psychisch onderzoek in Nederland gebruikelijk is bij levensdelicten en ernstige geweldsdelicten. Hersenonderzoek beïnvloedt het strafrecht. Een Italiaanse vrouw kreeg vorige week een lagere straf gekregen voor moord op haar zus, op grond van afwijkingen in haar hersenen en genen die haar agressief zouden maken. Dankzij de hersenscans en de genetische test, werd haar straf teruggebracht van levenslang naar twintig jaar. In Italië was het voor het eerst dat dit soort ‘bewijzen’ tot een lagere straf leidden. In Amerika is het al gebruikelijk hersenscans als bewijs in te brengen in rechtszaken.

In Nederland betoogt hersenonderzoeker Dick Swaab, bekend van zijn bestseller Wij zijn ons brein, dat rechters rekening moeten houden met het feit dat de hersenen bepalen wie we zijn en dat er voor de vrije wil weinig plaats is.

Oei wil het verantwoordelijkheidsgevoel en de vrije wil van mensen niet wegedeneren. 'Dat is er natuurlijk gewoon. Het is de taak van gedragsdeskundigen om samen te bepalen wat het aandeel van de eigen verantwoordelijkheid is, ofwel wat de mate van toerekeningsvatbaarheid behelst. Ik geloof zelf ook niet dat je alles via de hersenen moet uitzoeken, maar dat je er via gesprekken met de dader erachter kunt komen waarom iemand een strafbaar feit heeft gepleegd.' <